

child, which is becoming significant for the identity of the subject of active creative social action; historically due process of entering the child into the world of concrete social relations and the development of social and cultural experience, learning values, norms of behavior; the reproduction of child bonds through its inclusion in the social environment, active individual activities and communication.

Therefore, it should be noted that this is essential primary socialization of the child, that is all that will be at home. If the parents of a child with special needs are treated as full members of society, secondary socialization is not as difficult as it can be. Of course, be difficult, because the special children often negatively perceived with suspicion or peers. They are not as equals, which negatively influences the child.

Conclusions and recommendations for further research. *A child with disabilities does not create problems and difficulties generating their disability. That is why disability can be seen as a problem of unequal opportunities. Disability – a limitation in scope due to physical, psychological, sensory, cultural, legal and other barriers that prevent people having disabilities integrate into society pas the same as other members of society, grounds. So help children with special needs is the key to their socialization and proper development. Since the current conditions topic is quite relevant research to assist the socialization of children with special needs is also quite important.*

Keywords: *socialization, inclusive, providing conditions, special needs, adaptation of children with disabilities.*

Одержано редакцією 12.05.2016
Прийнято до публікації 16.05.2016

УДК 378.147:044:811.111

КОВАЛЕНКО Ольга Олександрівна,
викладач кафедри англійської мови
технічного спрямування №2
Національного технічного університету
України «Київський Політехнічний Інститут»
e-mail: olga-kovalenko@ukr.net

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД У ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОМУ НАВЧАННІ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анотація. *Стаття присвячена проблемі впровадження диференційованого навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах. Автор обґрунтовує принципи диференційованого навчання як педагогічної технології для навчання майбутніх фахівців технічних напрямків, форми та прийоми диференційованого навчання, звертає увагу на особливості застосування диференційованого навчання та характеризує методи навчання, які можуть бути використані при вивченні іноземної мови професійного спрямування у ВНЗ.*

Ключові слова: *диференційоване навчання, диференціація, індивідуальний підхід, особистісно-орієнтоване навчання, педагогічна технологія, методи навчання, іноземна мова професійного спрямування.*

Постановка проблеми. Останнім часом в педагогічній практиці піднімається проблема диференційованого навчання. Постала продиктована часом вимога створити нову модель навчання, здатну забезпечити максимальний розвиток студентів, враховуючи індивідуальні особливості кожного та специфіку диференційованого підходу до них у процесі навчання. Важливо визнати, що диференційоване навчання – це підхід до навчання, а не просто набір стратегій або дій. Ефективна диференціація вимагає постійної оцінки потреб студентів і свідомої уваги до розробки навчальних матеріалів та оцінки щодо задоволення цих потреб.

Аналіз останніх публікацій. Тема диференційованого підходу в навчанні залишається актуальною протягом останніх 50 років. Теорію диференціації сформулював англійський філософ Г. Спенсер, запозивши її з біології та назвав диференціацію загальним законом еволюції матерії від простого до складного. Французький соціолог Е. Дюркгейм трактував диференціацію як закон природи в результаті поділу праці. Він асоціював дане поняття з ростом масованості населення і інтенсивності міжособистісних і міжгрупових контактів. Унт розглядав диференціацію як навчання, яке відбувається в групах, що створені на основі будь-яких особливостей, враховуючи

індивідуальні особливості студентів. У таких групах навчання має відбуватися за різними навчальними планами і програмами [1, с. 8]. На думку І.М. Чередова, диференційоване навчання – це процес навчання, який передбачає глибоке вивчення індивідуальних особливостей тих, хто навчається, їх розподіл за видами груп і організацію роботи цих груп над виконанням певних навчальних завдань, які сприяють їх розумовому і моральному розвитку [2, с. 7].

Диференціація як основний психолого-педагогічний і організаційно-методичний принцип визначається М.В. Артюховим [3, С. 88-109.]. Говорячи про диференціацію як систему, що є базою всього навчально-виховного процесу, він розглядає «диференційоване навчання» (комплекс організаційних заходів, соціально-економічних, юридичних площин навчання, що формують статус навчального закладу) і «диференційований підхід» (технологія індивідуального підходу до студентів з тим, щоб визначити їх рівень і здатності, їх професійну орієнтованість, найбільшого розкриття кожної особистості на всіх етапах навчання). В.І. Загвязінський вважає, що диференційований підхід – це підхід педагога до різних груп тих, хто навчається, або окремим студентам «що полягає в організації різної за змістом, обсягом, складності, методом навчальної роботи» [4, С. 17].

Е.Я. Голант застосовує термін "індивідуалізація" поділяючи колектив на групи за подібним рівнем знань [5, С.52-88]. Майже всі дослідники таку форму організації навчання називають диференціацією. Поняття «диференціація навчання» в педагогіці має багато різних визначень. Е.Я. Голант використовує обидва терміни («індивідуалізація» і «диференціація») в одному розумінні.

В педагогічній енциклопедії індивідуалізація навчання визначається як «...організація навчального процесу з урахуванням індивідуальних особливостей тих, хто навчається; дозволяє створити оптимальні умови для реалізації потенційних можливостей кожного». А диференціація – це «... форма організації навчальної діяльності тих, хто навчається, у якій враховуються їх схильності, інтереси і здібності» [6, С. 276 - 359.].

М.Ф. Квінтіліан, М. Монтень, Я. А. Коменський, Ж.-Ж. Руссо, К. Д. Ушинський, Л. М. Толстой, П.Ф. Каптерев та ін. звертались до теми індивідуальних особливостей в процесі навчання і виховання. В наш час це питання постає все частіше і потребує вирішення, оскільки сучасні засоби навчання зважають на особливості тих, хто навчається, що відрізняються один від одного. Найбільший внесок в розробку цього питання внесли Е.С. Рабунський, В.С. Мерлін, А.А. Бударний, А.А. Кірсанов, І.Е. Унт.

Мета статті. Мета даної статті – розглянути можливості використання диференційованого навчання як одного з активних методів навчання іноземної мови професійного спрямування майбутніх фахівців, визначити етапи роботи в процесі диференційованого навчання та зазначити її недоліки та переваги.

Виклад основного матеріалу. Говорячи про розбіжності «індивідуалізації» і «диференціації», варто пояснити, що перше поняття вказує на особистість, на перелік специфічних особливостей того, хто навчається. Термін «диференціація» означає розподіл складових частин навчального процесу залежно від збірних, характерних (соціально-педагогічних і соціально-психологічних) особливостей студентів.

Диференційований метод навчання є певним чином індивідуальним підходом в навчанні, лише не до однієї особистості, а до груп, створених за спільними індивідуально-психологічними рисами, що є важливими у навчальному процесі: за певними властивостями, хистом, прихильностями, уподобаннями, рівнем підготовки.

Диференційований підхід відіграє з'єднувальну роль між загальним заняттям з усім колективом і індивідуальною роботою з кожним студентом. Втіленню диференційованого підходу допомагає розроблення ситуативних ігор, конкурсів, груп за інтересами, створення особливих дидактичних ситуацій, які допомагають з'ясувати здатності студентів.

Для втілення диференційованого підходу впроваджується технологія різнорівневого навчання та метод мовних ситуацій на уроках іноземної мови. Створюючи різнорівневі завдання варто з'ясувати нелегкі питання з деталізацією змісту навчання, а також сформулювати конкретні вимоги до знань, умінь і навичок до кожного розділу і теми програми.

Створюючи атмосферу у навчальному процесі, необхідно враховувати неоднакові властивості і здібності студентів, різні професійні вподобання. Можуть бути різні ступені

навченості: загальноосвітній і профільний, орієнтований на обрану професію. Відтак, саме індивідуальний підхід у особистісно-орієнтованому методі навчання формує обставини, що впливатимуть результативність навчання.

Особистісно-орієнтований метод у навчанні іноземних мов впливає на вибір технологій навчання. Частіше застосовується групова робота над різними текстами, яка дає можливість кожному учаснику групи здійснювати посильну роботу. Наприклад, читаючи текст: один студент пошепки читає текст, інший – виділяє незнайомі слова, третій – шукає їх значення в словнику, четвертий – перекладає те, що викликає труднощі для розуміння, і т.д. Така взаємодія налаштовує студентів до реального спілкування з іншими групами, що читали інші тексти, позитивно впливає на розвиток мовної активності, покращує навчальні і комунікативні навички. Практичну направленість у вивченні іноземної мови виконує проектна методика, яка дозволяє мовній діяльності контактувати з іншими видами діяльності, зважає на можливості і вимоги студентів.

Завдяки принципу диференціації навчання будується технологія диференційованого навчання, яка є сукупністю засобів і методів навчання, що охоплюють певну частину навчального процесу. Одною з таких є технологія рівневої диференціації. Варто звернути увагу на спрямованість навчання кожного на рівні його можливостей і здібностей, адаптацію навчання до особливостей різних груп студентів [7, с. 80].

Впроваджуючи диференційований підхід найбільше звертаємо увагу на внутрішній поділ (диференціацію), яка може проявлятися в трьох формах аудиторної роботи: фронтальної, групової і самостійної. Диференційований підхід в навчальному процесі окреслює різний рівень завдань, де змістовність і складність одного і того ж завдання різна, залежно від володіння базовим рівнем знань відповідно до вимог освітнього стандарту щодо змістовного розширеного опанування навчального матеріалу.

Отже, впровадження диференційованого підходу в навчанні англійської мови вимагає використання технології диференційованого навчання, тобто різнорівневого навчання з подальшим різнорівневим контролем. Питання підвищення якості успішності та ступеня вихованості особистості студента були і залишаються основними в сучасній методиці викладання іноземної мови.

У фронтальній роботі викладач усно викладає тексти різної складності, проводить навчальну бесіду, в ході якої він підштовхує студентів до створення проблеми та демонстрації своїх знань поза програмою.

Групова робота виступає засобом пошкваллення роботи студентів. Студентів ділять на декілька груп за уподобаннями або за здатностями, змінюючи завдання відповідно до рівня володіння мовою учасників груп.

В ході індивідуальної самостійної роботи студентам видаються завдання і рекомендації щодо їх виконання. Робота виконується без безпосередньої участі викладача, хоча під його керівництвом. Таким чином, індивідуалізація навчального процесу здійснюється в умовах аудиторної роботи і передбачає розумне поєднання фронтальних, групових та індивідуальних форм роботи.

Зазначені форми індивідуалізації та диференціації дають можливість покращити психологічну атмосферу на занятті. Так, фронтальна робота позитивно впливає на взаємодію студентів, що підвищує активність кожного студента. У груповій роботі відбувається видозміна змісту і способів подачі інформації, надання допомоги кожному студенту. Індивідуальна робота дозволяє диференціювати рівень складності завдань, що в свою чергу, сприяє збільшенню обсягу самостійної роботи, витративши менше часу на виконання відповідних завдань.

Диференційований підхід до перевірки володінням навчальним матеріалом з англійської мови тісно з'єднаний з особистісно-орієнтованим навчанням, в якому розкриваються індивідуальні особливості кожного студента.

У наш час диференційоване навчання є необхідністю при вивченні іноземної мови. Цей вид навчання сприяє розвитку особистості. Диференціація буде неможливою без розкриття особистості кожного студента в процесі навчання.

Повага до індивідуальності студента, організація найкращої атмосфери для його різностороннього розвитку в процесі навчання вимагає фундаментальної перегляду мети і

завдань сучасних ВНЗ. Звичайна функція донесення інформації має залежати від втілення розвиваючої функції, яка дає можливість для організації процесу самовдосконалення і самоствердження індивідуальності.

Сьогодні вивченню та застосуванню методів опрацювання навчального матеріалу, варіативності виду і форми його виявлення не приділяється належної уваги. З'ясування і коригування прийомів навчального процесу, які гарантують засвоєння знань, потребує системи певних критеріїв: освітні (інформованість) студента; вміння застосовувати логічні способи отримання і використання знань; сформованість певних психічних особливостей.

Завдання може бути індивідуалізованим тільки тоді, коли воно призначене групі студентів чи окремим студентам відповідно їх особливим здатностям. Це можуть бути:

1. Завдання, які зосереджені на рівні знань, вмінь і навичок студентів, одні з яких спрямовані на ліквідацію прогалин (індивідуальні диференційовані домашні завдання, особисті заняття-консультації); інші – ґрунтуються на попередніх знаннях (невеликі повідомлення окремих студентів).

2. Завдання, які сконцентровані на загальних та індивідуальних властивостях студентів (залежно від темпу навчання). Варто більш успішним студентам давати менше вправ узагальнюючого характеру і більше – складніших, таких, що вимагають від студента вищої активності та творчості при виконанні завдань.

3. Завдання, що розкривають когнітивні інтереси студентів (читання додаткової літератури, використання інтернет-ресурсів, підготування і захист презентацій, проєктів).

4. Завдання, які є обов'язковими для виконання: завдання, які дає викладач: робота з картками (визначається розмір і контекст завдання, допускаються варіації тільки в прийомі виконання); альтернативні або вибіркові завдання (підготувати доповідь з питань на вибір і т.д.)

Висновки. Вивчення уподобань і хисту студентів, навчальних здібностей, а також розгляд можливостей розвитку цих здібностей мають стати відправним моментом в диференційованому підході до навчання іноземної мови. Вирішення цього питання можливе тільки за умов модернізації всієї системи безперервної освіти, а також зміни її спрямованості – орієнтації на формування особистості кожного студента, з його особливими потребами, життєвими цінностями, що відрізняється індивідуальними здатностями, хистом, навчальними інтересами.

Список використаної літератури

1. Унт, І.Е. Индивидуализация и дифференциация обучения / И.Е. Унт – М.: Педагогика, 1990. – 192с.
2. Чередов І.М. О дифференциации обучения на уроках. / Чередов І.М. – Омск, 1973р.
3. Артюхов, М.В. Дифференциация как условие развития инновационных процессов в образовании / М.В. Артюхов // Дифференциация образования. Региональная стратегия и тактика обеспечения инновационных процессов. – М. Новокузнецк: НДПКІ, 1996. – С. 88 - 109.
4. Загвязинський, В.І. О дифференцированном подходе / В.И. Загвязинский // Народное образование, 1968. – №10. – С.16-23.
5. Голант Е.Я. Дидактические основы дифференцированного обучения // Актуальные проблемы индивидуализации обучения: Материалы научного симпозиума. – Тарту: Тарт. кн. изд-во, 1970. – С.44-52.
6. Російська педагогічна енциклопедія: в 2-х т. Т. 1. / гл. ред. В.В. Давыдов. – М: БРЕ, 1993. – С. 276.
7. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии / Г.К. Селевко // Учебное пособие – М., 1998. – С. 80
8. Монахов, В.М. Дифференциация обучения в средней школе / В.М. Монахов, В.А. Орлов, В.В. Фирсов // Советская педагогика. – 1990. - № 8. - С. 42 - 47.
9. Рабунський, Е.С. Индивидуальный подход в процессе обучения школьников (На основе анализа их самостоятельной учебной деятельности) / Е.С. Рабунский – М.: Педагогика, 1975. - С. 184.
10. Чуріков І.А. Индивидуально-дифференцированный подход к учащимся как эффективное средство активизации познавательной деятельности. / І.А.Чуріков. – Казань, 1973 г.
11. Tomilson C. A. Differentiating instruction: Why bother? / Tomilson C. A. – *Middle Ground*, 9, p. 12-14.
12. Irujo, S. Differentiated instruction: We can no longer just aim down the middle. *ELL Outlook*. – 2004, September/October. Retrieved from <http://coursecrafters.com/ELL-Outlook/index.html>

References

1. Unt, I.E. Individualization and differentiation in the teaching / I.E. UNT – М.: Pedagogy, 1990. – 192p.
2. Cheredov I.M. About the differentiation of teaching at lessons. / Cheredov I.M. – Omsk, 1973.
3. Artyukhov, M.V. Differentiation as a condition of the innovational processes development in education / M.V. Artyukhov // Differentiation of education. Regional strategy and tactics of innovational processes provision. - M. Novokuznetsk: NGPKI, 1996. - p. 88 - 109.
4. Zagvyazinskiy, V.I. About differential approach / V.I. Zagvyazinskiy // Public education, 1968. – №10. – p.16-23.

5. Holant E.Ya. Didactic bases of differential learning // Actual problems of individualization in education: Materials of scientific symposium, 1970. – p.44-52.
6. Russian pedagogical encyclopedia: in 2 t. T. 1. / main red. V.V. Davydov. – M: BRE, 1993. - P. 276.
7. Selevko G.K. Modern educational technologies / G.K. Selevko // Practice Course – M., 1998. – P. 80
8. Monakhov, V.M. Differentiation of teaching in secondary school / V.M. Monakhov, V.A. Orlov, V.V. Firsov // Soviet pedagogy. – 1990. - № 8. - P. 42 - 47.
9. Rabunskiy, E.S. Individual approach in teaching process of pupils / E.S. Rabunskiy – M.: Pedagogy, 1975. - P. 184.
10. Churikov I.A. Individual and differential approach to learners as effective means of activation the cognitive activity. / I.A. Churikov. – Kazan, 1973.
11. Tomilson C. A. Differentiating instruction: Why bother? / Tomilson C. A. – *Middle Ground*, 9, p. 12-14.
12. Irujo, S. Differentiated instruction: We can no longer just aim down the middle. *ELL Outlook*. – 2004, September/October. Retrieved from <http://coursecrafters.com/ELL-Outlook/index.html>

OLGA KOVALENKO

Lecturer of the National Technical University of Ukraine “Kyiv Polytechnic Institute”

e-mail: olga-kovalenko@ukr.net

INDIVIDUAL APPROACH IN THE DIFFERENTIAL LEARNING IN FOREIGN LANGUAGES TEACHING

Summary. The article is devoted to the implementation of differential learning of foreign languages into higher educational institutions. The author substantiates the principles of differential learning as an educational technology for training future specialists of technical speciality, forms and means of differential learning, pays attention to some special features of applying differential learning for students of ESP; and characterizes the teaching methods and ways that can be used when learning a profession-oriented foreign language. The article points out the differences between the individualization and the differentiation, lists the advantages of the differential learning use for students and teachers of higher educational institutions in the process of studying a foreign language.

Each student comes to the university, not only with unique academic needs, but also with unique background experiences, culture, language, personality, interests, and attitudes toward learning. Effective teachers recognize that all of these factors affect how students learn in the classroom, and they adjust, or differentiate, their instruction to meet students' needs.

The goal of differential learning is to create learning opportunities that make allowances for differences in how individual students study in order to ensure equal access to important academic content. Content may be modified for students who need additional practice with essential elements before moving on; however, the expectation is that modifications in other areas will ultimately allow all students to master the same key content.

Keywords: differential learning, differentiation, individual approach, educational technology, teaching methods, English for Special Purposes.

Одержано редакцією 24.05.2016
Прийнято до публікації 26.05.2016

УДК 37.378

ФУЧИЛА Олена Миколаївна

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Національного університету «Львівська політехніка»

ГАВРИЛЮК Маріанна Василівна

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Національного університету «Львівська політехніка»
e-mail: helenfuchila@gmail.com

ЕВОЛЮЦІЯ ЯВИЩА ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ НЕГРАМОТНОСТІ ДОРΟΣЛИХ У ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Анотація. У статті прослідковано розвиток функціональної неграмотності дорослих у деяких педагогічних дослідженнях. З'ясовано, що від початку ХХ ст. повна неграмотність дорослих трансформувалася у функціональну неграмотність, тобто у неспроможність дорослої особи